

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA****Codi:** 42820**Nom:** La violència de gènere com a fenomen social, jurídic i global**Cicle:** Màster Universitari Oficial**Crèdits ECTS:** 5**Curs acadèmic:** 2025-26**TITULACIONS**

Titulació	Centre	Curs	Període
2130 - Màster Universitari en Dret i Violència de Gènere	Facultat de Dret	1	Primer quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
2130 - Màster Universitari en Dret i Violència de Gènere	Dona, Dret i igualtat	OBLIGATÒRIA

COORDINACIÓ

AÑON ROIG MARIA JOSE

RESUM

Esta assignatura pretén oferir una visió global del fenomen de la violència de gènere en l'Estat espanyol, a través de diverses perspectives. Les concepcions filosòfiques i el pensament feminista que va il·luminar el concepte de violència de gènere, les ciències socials que donen compte d'este fenomen mitjançant un acostament als diferents models explicatius i la perspectiva jurídica amb la finalitat d'analitzar com el Dret respon davant este fenomen.

Es tracta d'una aproximació al concepte de violència de gènere com a categoria jurídica, els seus pressupostos teòrics i la seua plasmació en l'ordenament jurídic. També s'atén el desenvolupament d'esta noció des de l'estàndard de drets humans i de les normes de dret internacional. Tot això a fi de comprendre que, en esta matèria, les normes penals, processals, de família o relatives a drets socials estan estretament vinculades al concepte mateix de violència de gènere, en tant que segons es definisca l'àmbit subjectiu d'aplicació de les primeres variarà.

A continuació, l'assignatura aborda la configuració constitucional de la clàusula d'igualtat, configurada com un valor superior, que transcendeix tot l'ordenament; la igualtat material que dona el mandat als poders

públics perquè la igualtat siga real i afectiva, i, com un dret subjectiu a un tracte igual amb prohibició de discriminació. Esta articulació triple de la igualtat en el nostre text constitucional es projecta en un mandat antidiscriminatori per raó de gènere, així com en l'obligació dels poders públics d'adoptar les mesures necessàries per a corregir els desequilibris entre sexes. Convertint-se, així, les mesures de dret antidiscriminatori en instruments necessaris per a aconseguir esta igualtat. Este mòdul presenta una introducció sobre qual ha sigut en el passat i és en l'actualitat el paper que el dret ha tingut davant la violència de gènere entesa com a violació dels drets humans i identificada amb la situació més greu de discriminació. S'estudiaran les línies generals i bàsiques sobre la violència de gènere, incloent-hi com diversos instruments legals internacionals, europeus i nacionals han anat abordant la violència contra les dones des de la perspectiva dels drets humans. Inclourem un estudi detallat del concepte de la violència contra la dona, i dels seus efectes.

Els objectius que es pretenen són els següents:

- 1) Conèixer les principals definicions i els conceptes bàsics més importants en relació amb la violència contra les dones.
- 2) Conèixer i comprendre la violència de gènere des d'una perspectiva interdisciplinària, de manera sistemàtica i crítica. Aproximar-se als seus orígens, pressupostos teòrics, models explicatius i les seues conseqüències.
- 3) Conèixer els models explicatius proposats per a aproximar-se i abordar la violència, així com els models interdisciplinaris actuals.
- 4) Aprofundir en la naturalesa comuna d'estos problemes tant en l'ordenament jurídic nacional com l'internacional. Prestant especial atenció a l'estàndard internacional de drets humans.
- 5) Analitzar la violència de gènere sobre la base del respecte als drets i principis fonamentals propis d'un Estat Democràtic i de Dret, especialment atesa la clàusula antidiscriminària.
- 6) Conèixer la configuració constitucional de la igualtat, partint que la violència de gènere es basa i explica en raons de discriminació, en ser expressió de la desigualtat que ha desembocat en la concepció de dominació per part de l'home i la subordinació de la dona. Posició radicalment contrària al text constitucional, que erigix a la igualtat com un dels seus eixos axiològics establint-lo com a valor superior de l'ordenament jurídic.

CONEIXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

REQUISITS D'ADMISSIÓ

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENTATGE**2130 - Màster Universitari en Dret i Violència de Gènere**

Analitzar de forma autònoma, creativa i crítica, amb arguments jurídics sòlids i elaborats, la matèria seleccionada per a la investigació i els seus matisos transversals.

Aplicar i integrar els coneixements transdisciplinars adquirits amb actitud crítica i des de la perspectiva de gènere, com a ferramentes per a generar Justícia, Igualtat i Seguretat en qualsevol Estat.

Aprofundir en la naturalesa comuna d'estos problemes tant en l'ordenament jurídic nacional com l'internacional, aprofundint en solucions comunes interconnectades com a ferramenta per a generar Igualtat, Justícia i Seguretat jurídica.

Conèixer i aplicar el mètode d'investigació científica adequat, a través de l'ús de les TIC aplicables al propi àmbit d'estudi i investigació jurídica determinat.

Conèixer i comprendre els problemes jurídics nous de la nostra societat de forma sistemàtica, amb actitud crítica, transdisciplinària, amb la perspectiva nacional i internacional, amb la deguda anàlisi dels seus orígens i les seues conseqüències.

Desenrotllar la capacitat per a treballar en equip, amb les funcions de lideratge pròpies i amb les habilitats d'argumentació i estructuració del debat en grup a fi de aconseguir el correcte i fluid funcionament del grup humà assignat.

Desenvolupar la capacitat per a identificar i saber usar les fonts d'informació més importants i de naturalesa especialitzada, tant legals, doctrinals, estadístiques i documentals, de forma presencial o online, dins de l'àmbit que corresponga.

Identificar, valorar i integrar en la presa de decisions aquells problemes jurídics que es plantegen des de la perspectiva multidisciplinària i amb l'enfocament de la Igualtat i Gènere i requereixen un major nivell d'investigació jurídica i afrontar-los de manera flexible i plural.

Integrar els coneixements jurídics, sociològics, educatius adquirits, sabent entendre i explicar la unitària naturalesa d'estos problemes i de les seues solucions en l'àmbit del gènere.

Localitzar i analitzar els problemes jurídics sobre la base del respecte als drets i principis fonamentals propis d'un Estat Democràtic i de Dret, on no hi ha discriminació per raó de l'origen, procedència social ni per raó del sexe.

Manejar les tècniques i ferramentes especialitzades per a obtenció d'informació i saber utilitzar els instruments jurídics avançats, habilitats i mètodes d'investigació, des de la seua perspectiva teòrica i pràctica, amb aplicació a l'àmbit d'estudi que es tracte.

Obtindre els coneixements i habilitats bàsiques per a l'argumentació jurídica, per a la seua comunicació en fóruns especialitzats i generalistes, de forma oral i/o escrita, i fer-ho de forma clara, precisa i convincent.

Participar en debats i discussions, liderar-los, coordinar-los i resumir-los i saber extraure les conclusions més rellevants.

Que els estudiants posseïsquen les habilitats d'aprenentatge que els permeten continuar estudiant d'una

forma que haurà de ser en gran manera autodirigida o autònoma.

Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seua capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seua àrea d'estudi.

Que els estudiants sàpiguen comunicar les conclusions (i els coneixements i les raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.

Que els estudiants siguen capaços d'integrar coneixements i afrontar la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.

Saber treballar en equips multidisciplinaris reproduint casos i contextos reals.

Tindre la capacitat de dissenyar processos d'investigació en un determinat àmbit temàtic dins dels estàndards de qualitat i integritat acadèmica.

Utilitzar de forma rigorosa i segura, tant individualment com en grup, des d'una perspectiva multidisciplinària, els coneixements avançats adquirits i aplicables a problemes jurídics de contingut plural en la nostra complexa societat actual.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Tema 1. Gènere i Violència en el Dret

1. Violència amb gènere: qüestions terminològiques i marc conceptual.

1.1. El valor explicatiu del gènere en la violència contra les dones

1.2. Sistema social en el fenomen violent contra les dones

2. El Dret enfront de la violència de gènere

2.1. La violència contra les dones com a subordinació i la seua traducció jurídica com a discriminació

2.2. Drets humans i violència contra les dones. Especial atenció a les obligacions estatals positives

2. Tema 2: Models explicatius i tipus de violència

1. Els models explicatius de la violència de gènere

2. De la noció de violència domèstica a violència de gènere

3. El model ecològic

4. El model feminista

5. Els models interdisciplinaris

1. Configuració constitucional de la igualtat entre l'home i la dona.

1.1. Igualtat i Dret.

3. Tema 3: Configuració constitucional de la igualtat entre l'home i la dona

1. Configuració constitucional de la igualtat entre l'home i la dona.
 - 1.2. La igualtat en la Constitució espanyola.
2. El desenvolupament del mandat constitucional d'igualtat
 - 2.1. El mandat de la igualtat material.
 - 2.2. La legislació en matèria d'igualtat.
 - 2.3. La legislació en matèria de violència de gènere.
3. Accions positives
 - 3.1. La discriminació com a pressupost de la violència de gènere.
 - 3.2. Accions positives.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Tutories	11,50
Teoria	31,50
Pràctiques a l'aula	7,00
Total hores	50,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	0,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	0,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	0,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	0,00

METODOLOGIA DOCENT

MD1 - Tasques formatives d'ensenyament-aprenentatge destinades a anivellar els coneixements a l'aula i presentar el marc de reflexió de l'assignatura.

MD2 - Tasques formatives d'ensenyament-aprenentatge destinades a reflexionar sobre els problemes i materials presentats directament pel / per la professor / aa través d'Aula Virtual, adoptant el professor / a el paper de moderador / a.

MD6 - Realització de tutories col·lectives i on line destinades a resoldre dubtes, mesurar coneixements, debatre, ampliar habilitats amb el tutor / a de la Universitat.

MD7 - Ús de metodologia individualitzada i adaptada a l'estudiant. El director o directora, mitjançant discussió de temes, recomanació de lectures, participació en activitats de suport, en fòrums de debat i de presentació d'aportacions, cursos de metodologia específica, coordina i orienta la formació de l'estudiant perquè adquireixi les eines pròpies de la activitat investigadora.

AVALUACIÓ

La present assignatura s'impartix dins d'un module en línia. Este fet fa que la relació amb els alumnes siga virtual. La plataforma docent que utilitzarem és l'Aula Virtual, on apareixeran tots aquells documents que resulten necessaris per al desenvolupament del curs. A través d'ella, igualment, haurà de fer-se arribar al professor els oportuns treballs que es puguen anar sol·licitant a cadascun dels alumnes.

La relació diària amb el professor, exclusivament durant el període de docència del mòdul, s'articularà a través del correu electrònic del respectiu professor. Les consultes es respondran en un termini màxim de 24 hores, exclosos els caps de setmana.

La matèria serà avaluada a través de la realització d'un treball escrit que consistix analitzar un pronunciament judicial, a partir d'una sèrie de normes, documents i doctrina a fi d'i respondre de forma raonada a una sèrie de preguntes que servixen com a guió. Tots els materials per a realització de l'activitat estan disponibles per a l'alumnat en Aula Virtual. La revisió i seguiment d'este treball es durà a terme pel professorat del mòdul.

La qualificació final serà numèrica, de 0 a 10 punts, articulant les notes obtingudes de la següent manera:

0-4.9 punts: SUSPENS (SS)

5.0-6.9 punts: APROVAT (AP)

7.0-8.9 punts: MARCAT (NT)

9.0-10 punts: EXCEL·LENT (SB)

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFÍA UNIDAD 1

- Añón, María José/Mestre, Ruth (2005) Violencia sobre las mujeres. Discriminación, subordinación y Derecho, La nueva ley sobre la violencia de género, J. Boix y E. Martínez (comps), Madrid, Iustel.

- Añón, María José/Merino, Víctor (2012) Violencia de género: un concepto jurídico intrincado en La prevención y la erradicación de la violencia de género. Un estudio multidisciplinar y forense, E. Martinez (dir), Thomson Aranzadi. Cap. 1 - Añón, María José (2021) ¿Violencia contra las mujeres y discriminación?, Revista de la Facultad de Derecho de la universidad Autónoma de México, 71(280-2), 617¿654.

- Asúa Batarrita, Adela (2004), Los nuevos delitos de violencia doméstica tras la reforma de la LO 11/2003, de 29 de septiembre, en Cuadernos Penales José María Lidón. Las recientes reformas penales algunas cuestiones. Núm. 1. Universidad de Deusto. Bilbao. pp. 201 234.
- Barrère, Mª Ángeles, (2008) Género, discriminación y violencia contra las mujeres, en Género, violencia y derecho. Lorenzo, Patricia, Maqueda, Mª Luisa y Rubio, Ana (coord.). Tirant Monografías. Valencia. pp. 27 48.
- Barrère, Mª Angeles (2019) La violencia de género desde una perspectiva sistémica y su proyección en la cultura jurídica. Disponible en: https://www.academia.edu/39510869/LA_VIOLENCIA_DE_GÉNERO_DESDE_UNA_PERSPECTIVA_SISTÉMICA_Y_SU_PROYECCIÓN_EN_LA_CULTURA_JURÍDICA
- Bodelón, Encarna, (2008) La violencia contra las mujeres y el derecho no-androcéntrico: pérdidas en la traducción jurídica del feminismo, en Género, violencia y derecho. Lorenzo, Patricia, Maqueda, María Luisa y Rubio, Ana (coord.). Tirant lo blanch. Alternativas. Valencia. pp. 275 300.
- Calvo García, Manuel, (2006) La respuesta jurídica frente a la Violencia familiar de Género. Análisis de la Ley Orgánica 1/2004, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género, en La tensión entre libertad y seguridad. Una aproximación socio-jurídica. Bernuz Beneitez, María José y Pérez Cepeda, Ana Isabel (coord.). Universidad de la Rioja. Servicio de Publicaciones. Colección Jurídica núm. 22. Logroño. 2006. pp. 245 276
- Hooks, Bell, (2000) Feminist Theory. From Margin to Center, South End Press Classics. Second Edition. Cambridge.
- Juliano, Dolores (2004) Excluidas y Marginales. Una aproximación antropológica. Cátedra. Universitat de València. Feminismos. Madrid. 2004.
- Observatorio contra la violencia doméstica y de género, consejo General del Poder Judicial http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia_domestica_y_de_genero
- Radford, Jill (1998) Sexual Violence Against Women and Girls: An Approach to an International Overview, en Rethinking Sexual Violence, Dobash, R. Emerson y Dobash, Russell P. (ed.). Sage Series on Violence Against Women. Sage Publications. London. 1998. pp. 53 76.
- Larrauri, Elena (2007) Criminología Crítica y Violencia de Género. Colección Estructuras y Procesos. Serie Derecho. Trotta. Madrid.
- Lorenzo, Patricia (2005) La violencia de género en la ley integral: Valoración político-criminal, en Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología. Núm. 7 ¿ 8, pp. 1 23. <http://criminet.ugr.es/recpc>
- Maqueda Abreu, María Luisa (2006) La violencia de género. Entre el concepto jurídico y la realidad social, en Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología. Núm. 8 ¿ 2, pp. 1 13. <http://criminet.ugr.es/recpc>

- Medina Ariza, Juan José (2002) La violencia contra la mujer en la pareja: investigación comparada y situación en España. Tirant lo Blanch, Valencia.
- Pitch, Tamar (2009) Justicia penal y libertad femenina, en Género y Dominación, en Críticas feministas del derecho y el poder. Nicolás, Gemma y Bodelón, Encarna (comp.). Anthropos. Huellas. Desafío(s) 7. Barcelona. pp. 117 - 126.
- Tubert, Silvia (2008) La crisis del concepto de género, en Género, violencia y derecho. Laurenzo, Patricia, Maqueda, María Luisa y Rubio, Ana (coord.). Tirant lo Blanch. Alternativa. Valencia. pp. 89-127
- West, Robin (1996) Equality Theory, Marital Rape, and the Promise of the Fourteenth Amendment, en Sex, Violence, Work and Reproduction. Weisberg, Kelly (ed.). Temple University Press. Philadelphia. 1996.

BIBLIOGRAFÍA UNIDAD 2:

- Añón, María José (2016) Violencia con género. A propósito del concepto y la concepción de la violencia contra las mujeres, Cuadernos Electrónicos de Filosofía del Derecho, Núm. 33, 2016, pp. 1 - 26.
- Campbell, Meghan, (2016) CEDAW and Women's Intersecting Identities: A Pioneering Approach to Intersectional Discrimination, Oxford Human Rights Hub, University of Oxford, Working Paper, Vol. 2, N° 3.
- Hooks, Bell (2000) Feminist Theory. From Margin to Center. South End Press Classics. Second Edition. Cambridge.
- Lugones, María (2010) Toward a Decolonial Feminism, Hypatia, Vol. 25, Núm. 4, pp. 742-759.- Mendoza, Breny (2019) La colonialidad del género y poder: De la postcolonialidad a la decolonialidad¿, Miradas en torno al problema colonial. Pensamiento anticolonial y feminismos descoloniales en los sures globales, Ochoa Muñoz, K. (coord.), Buenos Aires, Akal, Inter Pares, 35-72.
- Mohanty, Chandra Talpane, (2008) Bajo los ojos de Occidente: academia feminista y discursos coloniales, en Descolonizando el feminismo: Teorías y Prácticas desde los Márgenes. Hernández Castillo, Rosalva A. y Suárez Navaz, Liliana (coord.). Cátedra. Universitat de València. Feminismos, Madrid. 2008. pp. 117 - 164.
- Parella Rubio, Sonia (2003) Mujer, inmigrante y trabajadora: la triple discriminación. Anthropos. Serie Migraciones. Barcelona.
- Torres, Nuria (2016) Violencia de género y derecho penal: de la LO 1/2004 a la Reforma penal de 2015, La protección de la víctima de violencia de género. Un estudio multidisciplinar tras diez años de la aprobación de la Ley Orgánica 1/2004, Villacampa, C. y Rodríguez, C. (ed.), Thomson Reuters, Cizur Menor, 2016, pp. 297-328.

- VVAA; Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence. A Commentary on the Istanbul Convention, Elgar Commentaries in Human Rights series, Edited by Sara De Vido, Professor of International Law, Ca" Foscari University of Venice and Micaela Frulli. Edward Elgar Publishing, 2023.

BIBLIOGRAFIA UNIDAD 3:

- López Guerra, Luis (2000) Igualdad, no discriminación y acción positiva en la Constitución de 1978, en VVAA, Mujer y Constitución en España, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid.

- López Guerra, Luis (2003) Constitución y Género (consideraciones generales), en Género y Derecho Constitucional, Flores, F. (coord.), Corporación Editora Nacional, Quito.

- Rey Martínez, Fernando (1995) El derecho fundamental a no ser discriminado por razón de sexo, McGraw-Hill, Madrid, 1995

- Ridaura Martínez; Mª J. Y Aznar Gómez, M. (coords.) (2004) Discriminación versus Diferenciación (Especial referencia a la problemática de la mujer), Tirant, lo Blanch, Valencia.

- Ridaura Martínez, Mª José (2012) Seis años de aplicación judicial de la de la lo 1/2004 contra la violencia de genero: un balance a la luz de la doctrina constitucional, en Martínez, Elena (coord) La prevención y la erradicación de la violencia de género. Un estudio multidisciplinar y forense, Thomson-Aranzadi, - Rodríguez-Piñero, Miguel y Fernández López, María Fernanda (1986), Igualdad y discriminación, Tecnos, Madrid,

- Ruiz Miguel, Alfonso (1996) La discriminación inversa y el caso Kalanke, en Doxa. Cuadernos de filosofía del derecho, núm. 19/1996, págs. 123-140.

- Ruiz Miguel, Alfonso, (2000) La igualdad en la jurisprudencia del Tribunal Constitucional, en El principio de igualdad, pp. 155-200

- Serra Cristóbal, Rosario (2004) La discriminación indirecta por razón de sexo, en Discriminación versus diferenciación: especial referencia a la problemática de la mujer. Tirant Lo Blanch, Valencia.